

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4-р хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж буйтай холбоотойгоор уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлын тооцоог боловсрууллаа.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн төслийн зорилт нь Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар ногдуулах, уг албан татварыг төсөвт төлөх, тайлагнахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах бөгөөд уг хуулийн харилцаанд оролцогч аж ахуйн нэгж болон татварын албатай холбоотой зардлыг тооцсон болно.

НЭГ. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

1.Хуулийн этгээдийн зардлыг аргачлалд заасны дагуу дараах байдлаар тооцов. Үүнд:

1.1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох:

Уг хуулийн төсөлд зааснаар хуулийн этгээд нь НӨАТсТ-өөр бүртгүүлсэн өдрөөс эхлэн борлуулалтын орлогодоо нэмж НӨАТ ногдуулах ба уг дүнгээс аж ахуйн үйл ажиллагааны зориулалтаар худалдан авсан бараа, ажил үйлчилгээнд төлсөн болон импортын бараанд төлсөн НӨАТ-ыг хасаж тайлант хугацаанд төлбөл зохих татвар, эсхүл татварын илүү төлөлтийн дүнг тодорхойлно.

НӨАТсТ нь татварын тайланг сар бүр гаргах ба жилд 12 удаа гаргаж, тайлангаар ногдуулсан татварыг төсөвт төлөхөөр тусгасан. Харин хялбаршуулсан горимоор бүртгүүлэх хүсэлт гаргасан ААН-ийн хувьд НӨАТ-ын тайланг улиралд 1 удаа буюу жилд 4 удаа гаргана.

Гүйцэтгэх үүрэг:

- Санхүүгийн анхан шатны баримт /и баримт/-ыг бүрдүүлэх
- Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайлан гаргах, тушаах
- Тайлангаар ногдуулсан нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг төсөвт төлөх

1.2. Зардлыг тооцох:

Зардлыг тооцохдоо Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын 2024 оны тайлангийн үзүүлэлтэд үндэслэн ААН-ийг борлуулалтын орлогын дүнгээр нь гурав ангилан авч үзлээ. Үүнд:

- a. *Борлуулалтын орлогын хэмжээ 400.0 сая төгрөгөөс дээш.* Уг ААН-ийн хувьд НӨАТ-ын хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор 3 нягтлан бодогч орон тоогоор ажиллана.
- b. *Борлуулалтын орлогын хэмжээ 50.0 саяас 400.0 сая төгрөг хүртэл.* Эдгээр ААН-ийн хувьд НӨАТ-ын хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор 2 нягтлан бодогч орон тоогоор ажиллана.

с. Борлуулалтын орлогын хэмжээ 50.0 сая төгрөг хүртэл. Эдгээр ААН-ийн хувьд НӨАТ-ын хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор 1 нягтлан бодогч орон тоогоор ажиллана.

Энд нягтлан бодогч гэдэгт Монгол улсын Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 3.1.6-д заасан мэргэжлийн нягтлан бодогчийг ойлгоно. /"мэргэжлийн нягтлан бодогч" гэж их, дээд сургууль, коллежийг нягтлан бодогчийн мэргэжлээр бакалавр буюу түүнээс дээш зэргээр төгссөн хүнийг/

Аргачлалын 2.4.4-д заасны дагуу тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай үйл ажиллагаа болон түүнд зарцуулах хугацааг тус аргачлалын хүснэгт 1-т тодорхойлсон загварын дагуу доор байдлаар тодорхойлов.

Хүснэгт №1.1 ААН-үдийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа

№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	зарцуулах хугацаа - минут		
		400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл
1	Үүрэгтэй танилцах, судлах	120	100	80
2	Мэдээлэл цуглуулах	100	80	60
3	Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	10	15	20
4	Тооцоо хийх	120	80	60
5	Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	60	60	60
6	Алдааг засах	20	20	30
7	Тоо баримтыг боловсруулах	120	80	40
8	Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	20	20	20
9	Дотоод хуралдаан (зөвлөгөөн)	360	240	120
10	Бусадтай хамтран хийх хуралдаан (зөвлөгөөн)	60	40	20
11	Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	15	20	30
12	Олшруулах, архивлах, тараах	20	20	20
13	Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	240	120	60
14	Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	90	90	90
15	Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	20	20	20
16	Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд	20	20	20
Нийт зарцуулах хугацаа - минутаар		1,395	1,025	750
Нийт зарцуулах хугацаа - цагаар		23.3	17.1	12.5

Нэг сарын ажлын цаг 168, НӨАТ-ын тайланг сард нэг удаа татварын албанд хүргүүлнэ гэж үзэн холбогдох тооцооллыг хийсэн. Энд аж ахуйн нэгжийн борлуулалтын орлогын дүнгээс хамааран НӨАТ-ын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой хугацаа нь ангилал бүрийн хувьд харилцан адилгүй бөгөөд 12.5-23.3 цаг байна.

Аргачлалын 2.4.2-д заасны дагуу тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай ажлын хөлсийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнд үндэслэн тооцсон.

Хүснэгт №1.2. Ажлын хөлс - сараар /мянган төгрөгөөр/

№	Үзүүлэлт	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл
1	1 сарын цалин /мянган төгрөг/ = ХХДХ	792.0	792.0	792.0
2	Зарцуулах хугацаа /цагаар/	23.3	17.1	12.5
3	Үүрэг хэрэгжүүлэх ажлын хөлс - /сард/	109.6	80.5	58.9

Аргачлалын 2.4.6-д заасны дагуу тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зардлын дүн ангилал тус бүрээр дараах байдалтай байна.

Хүснэгт №1.3. Ажлын хөлс – нийт /мянган төгрөгөөр/

№	Үзүүлэлт	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	Үүрэг хэрэгжүүлэх ажлын хөлс - /сард/	109.6	80.5	58.9	
2	Нягтлан бодогчийн тоо	3	2	1	
3	ААН-ийн тоо	38,766	19,417	118,454	176,637.00
4	Ажлын хөлс - сараар, нийт /сая төгрөг/	12,747.1	3,127.5	6,980.3	22,854.94

Аж ахуй нэгжийн борлуулалтын орлогын дүнгээс хамааран тухайн аж ахуйн нэгжийн шууд зардлын дүн нь сар тутамд 58.9-328.8 мянган төгрөгийн хооронд байх бөгөөд нэг аж ахуйн нэгжид ногдох жинлэсэн дундаж зардал нь 129.4 мянган төгрөг байна.

1.3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг одоо хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулийн дагуу 2024 онд 58,183 ААН ирүүлсэн. Хуулийн шинэчилсэн төслөөр НӨАТсТ-өөр бүртгүүлэх борлуулалтын орлогын босго дүнг 50.0 сая төгрөгөөр тогтоосон заалтыг хассан тул 2024 онд үйл ажиллагаа явуулж, ААНОАТ-ын тайлан гаргаж ирүүлсэн нийт 176,637 ААН сар бүр НӨАТ-ын тайлан гаргана. /Тоон үзүүлэлт=Тохиолдлын тоо × Давтамжийн тоо/

Хүснэгт №1.4. Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо

№	Үзүүлэлт	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	ААН-ийн тоо	38,766	19,417	118,454	176,637
2	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх - сар бүр	12	12	12	12
3	Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо	465,192	233,004	1,421,448	2,119,644

1.4. Нийт зардлын дүнг тооцох: Нийт зардал=Зардал × Тоон үзүүлэлт

Хүснэгт №1.5. Нийт зардал

№	Үзүүлэлт	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	ААН-ийн тоо	38,766	19,417	118,454	176,637
2	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх - сар бүр	12	12	12	12
3	Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо	465,192	233,004	1,421,448	2,119,644
4	Ажлын хөлс - жилээр, нийт /сая төгрөг/	152,965.10	37,530.29	83,763.90	274,259.29

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хуулийн шинэчилсэн төслөөр ААН-үүд жилд нийт 2.1 сая тайлан бэлтгэж ирүүлэх бөгөөд үүнд нийт 274.2 тэрбум төгрөгийн нийт зардал гаргахаар байна.

1.5. Хялбарчлах боломж:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд НӨАТ-өөр бүртгүүлэх борлуулалтын орлогын босго дүнг тогтоосон заалтыг хассан боловч үргэлжилсэн 12 сарын борлуулалтын орлогын дүн 400.0 сая төгрөгөөс доош ААН-үүд хүсэлт гаргах замаар хялбаршуулсан горимд шилжих сонголтыг бий болгосон. Энэ тохиолдолд эдгээр ААН-ийн НӨАТ-ын тайлан гаргах давтамж улиралд нэг удаа болж, 4 дахин буурна. Мөн зарим жижиг ААН орон тооны нягтлан бодогч биш гэрээт нягтлан бодогч ажиллуулах замаар зардлыг бууруулах боломжтой.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хуулийн шинэчилсэн найруулгатай холбоотойгоор татвар төлөгч хуулийн этгээдийг үүрэгжүүлсэн татвар төлөгчийн бүртгэл хийлгэх, татварын хяналт шалгалтад хамруулахтай холбоотой ААН-ийн зүгээс гарах зардлыг бууруулах боломжийг дараах шалгууруудаар тодорхойлъя. Үүнд:

а) Хамрагдах хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд зааснаар үргэлжилсэн 12 сарын борлуулалтын орлогын дүн 400.0 сая төгрөгөөс доош ААН-үүд хүсэлт гаргах замаар хялбаршуулсан горимд шилжих тохиолдолд НӨАТ-өөр бүртгүүлэх хуулийн этгээдийн тоо буурах боломжтой.

б) Давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд хялбаршуулсан тайлан ирүүлэх сонголтыг оруулсантай холбоотойгоор 2024 оны жилийн эцсийн ААН-ийн мэдээлэлд үндэслэн тооцвол 50.0 сая төгрөг хүртэл борлуулалтын орлоготой 118,454, 50.0-400.0 сая төгрөг хүртэл борлуулалтын орлоготой 19,417, нийт 137,871 татвар төлөгч хялбаршуулсан горимд шилжих боломжтой. Тайлан ирүүлэх давтамж буурснаар нэг жилд хүлээн авах Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайлангийн тоо 2,119,644-өөс 1,016,676 болж 2 дахин буурах боломжтой.

в) Мэдээллийн агуулгыг багасгах боломж байгаа эсэх:

Хуулийн этгээд нь НӨАТ-өөр бүртгэлтэй тохиолдолд тайлангийн маягт өөрчлөгдөхгүй тул мэдээллийн агуулга багасахгүй. Харин хялбаршуулсан горимоор бэлтгэж буй тайлангийн агуулга зөвхөн борлуулалтын орлого, түүнд ногдуулан тооцсон татварын дүнгээр хязгаарлагдах тул мэдээллийн агуулга эрс багасна.

г) Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд НӨАТ-өөр бүртгүүлэх борлуулалтын орлогын дүнг хассан тул үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх ААН НӨАТ-өөр бүртгүүлэх, сар бүр НӨАТ-ын бүртгэл хөтлөн тайлан ирүүлэх үүрэг хүлээсэн. Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулиар 2024 онд 58,183 хуулийн этгээд НӨАТ-ын тайлан ирүүлж байсан бол, хуулийн шинэчилсэн төслөөр 2024 онд үйл ажиллагаа явуулж, ААН-ОАТ-ын тайлан гаргаж ирүүлсэн нийт 176,637 хуулийн этгээд бүгд тайлан ирүүлэх үүрэгтэй болсон.

д) Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг цахимаар болон цаасан хэлбэрээр тайлагнах боломжтой бөгөөд 2024 оны байдлаар тайлан тушаасан бүх хуулийн этгээд 100 хувь нь цахимаар тайлангаа ирүүлсэн байна.

е) мэдээллийг хүргүүлэх байгууллагын тоог багасгах боломжтой эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг зөвхөн татварын албанд хүргүүлдэг тул мэдээлэл хүргүүлэх байгууллагын тоо багасахгүй.

ё) нэг цэгийн үйлчилгээ бий болгох боломжтой эсэх гэх мэт;

Татварын алба татвар төлөгч хуулийн этгээдэд нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлдэг. 2024 онд үйл ажиллагаа явуулж, тайлан ирүүлсэн бүх хуулийн этгээд ААНОАТ болон НӨАТ-ын тайлангаа 100 хувь цахимаар илгээсэн.

1.6. Нэмэлт зардлыг тооцох.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар бүх хуулийн этгээд НӨАТсТ-өөр бүртгүүлэх шаардлагатай болсон. Иймээс өмнө нь НӨАТ-ын тайлан гаргах үүрэггүй (Борлуулалтын орлогын хэмжээ 50.0 сая төгрөг хүртэл) байсан нийт 118,454 хуулийн этгээд гэрээт нягтлан бодогчоор нягтлан бодох бүртгэлээ хөтлүүлэн, тайлангаа гаргадаг байсан бол одоо орон тооны нягтлан бодогчтой болох хэрэгцээ үүсэж байна. Үүнийг дагаад ажлын байрны түрээсийн төлбөр, эд хөрөнгийн элэгдэл хорогдол, цахилгаан дулаан, бичиг хэрэг, техник, тоног төхөөрөмж, урсгал болон хөрөнгө оруулалт гэх мэт нэмэлт зардал гарна. Үүнд нэг ААН-д дунджаар 1 сая төгрөгийн зардал гарна гэж тооцвол

Ажлын байрны зардал = $118,454 * 1,000,000 = 118.5$ тэрбум төгрөг

Мөн эдгээр ААН хялбаршуулсан горим бүгд хялбаршуулсан горим ашиглахаар бүртгүүлнэ гэвэл улиралд нэг удаа буюу жилд 4 удаа тайлан гаргаж, цахимаар илгээнэ. Тайлангаар тодорхойлогдсон татварыг улирал бүрийн дараа сарын 15-ны дотор төлөх үүрэгтэй. Нэг удаагийн банкны шимтгэлийн зардал 200₮ бол улиралд $118,454 * 200₮ = 23.7$ сая төгрөг, жилд $118,454 * 200₮ * 4$ удаа = 94.8 сая төгрөгийн банкны шимтгэлийн зардал нэмэлтээр гарна.

ХОЁР. ИРГЭНИЙ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Хуулийн төсөлд зааснаар хувиараа үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа иргэн нь НӨАТсТ-өөр бүртгүүлэхээр болсон. Уг иргэн нь НӨАТсТ нь хялбаршуулсан горимоор бүртгүүлэх хүсэлт гаргасан бол НӨАТ-ын тайланг улиралд 1 удаа буюу жилд 4 удаа, хүсэлт гаргаагүй бол сар бүр буюу ба жилд 12 удаа гаргахаар тусгасан.

Гүйцэтгэх үүрэг

- Санхүүгийн анхан шатны баримт /и баримт/-ыг бүрдүүлэх
- Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайлан гаргах, тушаах
- Нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг төсөвт төлөх

1.2. Зардлыг тооцох:

Зардлыг тооцохдоо хууль хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үүргийг гэрээт нягтлан бодогчоор гүйцэтгүүлнэ гэж тооцсон бөгөөд 2024 онд хувь хүний орлогын албан

татварын тайлангийн үзүүлэлтэд үндэслэн иргэнийг үйл ажиллагааны орлогын хэмжээгээр нь гурав ангилан авч үзлээ. Үүнд:

а.Борлуулалтын орлогын хэмжээ 400.0 сая төгрөгөөс дээш. Уг иргэн хялбаршуулсан горим ашиглах хүсэлт гаргах боломжгүй тул сар бүр НӨАТ-ын тайлан бэлтгэж, харьяа татварын албанд тушаана. Гэрээт нягтлан бодогчид сард хамгийн багадаа 150.0 мянган төгрөг төлнө гэж тооцсон. 2024 оны байдлаар энэ ангилалд 1,646 иргэн хамрагдаж байна.

б.Борлуулалтын орлогын хэмжээ 50.0 саяас 400.0 сая төгрөг хүртэл. 2024 оны байдлаар энэ ангилалд 10,475 иргэн хамрагдаж байгаа бөгөөд хялбаршуулсан горим ашиглах хүсэлт гаргасан тохиолдолд улиралд нэг удаа тайлан гаргана. НӨАТ-ын хуулийн хэрэгжүүлэхтэй холбоотой чиг үүргийг сар бүр тогтмол хэрэгжүүлэх тул гэрээт нягтлан бодогчид сард хамгийн багадаа 100.0 мянган төгрөг төлнө гэж тооцсон.

в.Борлуулалтын орлогын хэмжээ 50.0 сая төгрөг хүртэл. 2024 оны байдлаар энэ ангилалд 114,119 иргэн хамрагдаж байна. Хялбаршуулсан горим ашиглах хүсэлт гаргах боломжтой тул улиралд нэг удаа тайлан гаргана. Гэрээт нягтлан бодогчид сард хамгийн багадаа 50.0 мянган төгрөг төлнө гэж тооцсон.

Энд гэрээт нягтлан бодогч гэдэгт Монгол улсын Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 3.1.14-д заасан гэрээт нягтлан бодогчийг ойлгоно. /"гэрээт нягтлан бодогч" гэж гэрээгээр нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа эрхлэх, мэргэжлийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх зөвшөөрөлтэй мэргэжлийн нягтлан бодогчийг/

Аргачлалын 2.4.2-д заасны дагуу тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай ажлын хөлсийг ангилал тус бүрээр тооцсон.

Хүснэгт №2.1 Ажлын хөлс /мянган төгрөгөөр/

№	Үзүүлэлт	400.0 саяас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	Гэрээт нягтлан бодогчийн ажлын хөлс - сар	150.0	100.0	50.0	
2	НӨАТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх иргэний тоо	1,646	10,475	114,119	126,240
3	Ажлын хөлс - сараар /мянган төгрөг/	246,900.0	1,047,500.0	5,705,950.0	7,000,350.0

Хувиараа бизнес эрхэлж буй иргэний борлуулалтын орлогын дүнгээс хамааран хууль хэрэгжүүлэх шууд зардлын дүн нь сард 50.0-150.0 мянган төгрөгийн хооронд байх бөгөөд нэг иргэний төлөх жинлэсэн дундаж зардал нь сард 55.4 мянган төгрөг байна. Бизнесийн орлоготой нийт 126,240 иргэний хувьд энэ дүн нь сард 7.0 тэрбум төгрөг болно.

1.3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг одоо хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулийн дагуу НӨАТ-ын тайланг иргэн сар бүр гаргана. /Тоон үзүүлэлт = Тохиолдлын тоо × Давтамжийн тоо/

Хүснэгт №2.2. Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо

№	Үзүүлэлт	400.0 саяас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	НӨАТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх иргэний тоо	1,646	10,475	114,119	126,240
2	НӨАТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх үүрэг - сар бүр	12	12	12	12
3	Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо	19,752	125,700	1,369,428	1,514,880.00

1.4. Нийт зардлын дүнг тооцох: Нийт зардал=Зардал × Тоон үзүүлэлт

Хүснэгт №2.3. Нийт зардал

№	Үзүүлэлт	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх иргэний тоо	1,646	10,475	114,119	126,240
2	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх үүрэг - сар бүр	12	12	12	12
3	Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо	19,752	125,700	1,369,428	1,514,880.00
4	Ажлын хөлс - жилээр, нийт /сая төгрөг/	2,962.80	12,570.00	68,471.40	84,004.20

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хуулийн шинэчилсэн төслөөр бизнес эрхэлдэг иргэд жилд нийт 1.5 сая тайлан бэлтгэж ирүүлэх бөгөөд үүнд нийт 84.0 тэрбум төгрөгийн нийт зардал гаргахаар байна.

1.7. Хялбарчлах боломж:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл тусгаснаар үйл ажиллагааны орлогын хэмжээ 400.0 сая төгрөгөөс доош 124,594 иргэн хялбаршуулсан горим ашиглахаар хүсэлт гаргах замаар улирал бүр тайлан гаргах боломжтой. Ингэснээр иргэдийн тушаах тайлангийн тоо 1,514.8 мянгаас 518.1 мянга болж 3 дахин буурна.

Хүснэгт №2.4. Хялбаршуулсан горим – тайлангийн тоо

№	Үзүүлэлт - хялбаршуулсан	400.0 саяаас дээш	50.0 - 400.0 сая хүртэл	50 сая хүртэл	Дүн
1	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх иргэний тоо	1,646	10,475	114,119	126,240
2	НӨАТсТ-ийн үүрэг хэрэгжүүлэх үүрэг - сар бүр	12	4	4	
3	Жилд хүлээн авах тайлангийн тоо	19,752	41,900	456,476	518,128

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хуулийн шинэчилсэн найруулгатай холбоотойгоор иргэнээс гарах зардлыг бууруулах боломжийг дараах шалгууруудаар тодорхойлъя. Үүнд:

а) Хамрагдах НӨАТсТ-ийн тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд зааснаар үргэлжилсэн 12 сарын борлуулалтын орлогын дүн 400.0 сая төгрөгөөс доош иргэн хүсэлт гаргах замаар хялбаршуулсан горимд шилжих тохиолдолд НӨАТсТ-өөр бүртгүүлэх иргэний тоо буурах боломжтой.

б) Давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд хялбаршуулсан тайлан ирүүлэх сонголтыг оруулсантай холбоотойгоор 2024 оны жилийн эцсийн ХХОАТ-ын тайлангийн мэдээлэлд үндэслэн тооцвол 50.0 сая төгрөг хүртэл борлуулалтын орлоготой 114,119, 50.0-400.0 сая төгрөг хүртэл борлуулалтын орлоготой 10,475, нийт 124,594 иргэн хялбаршуулсан горимд шилжих боломжтой. Тайлан ирүүлэх давтамж буурснаар нэг жилд хүлээн авах Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайлангийн тоо 1,514,880-аас 518,128 болж 3 дахин буурах боломжтой.

в) Мэдээллийн агуулгыг багасгах боломж байгаа эсэх:

Иргэн нь НӨАТсТ-өөр бүртгэлтэй тохиолдолд тайлангийн маягт өөрчлөгдөхгүй тул мэдээллийн агуулга багасахгүй. Харин хялбаршуулсан горимоор

бэлтгэж буй тайлангийн агуулга зөвхөн борлуулалтын орлого, түүнд ногдуулан тооцсон татварын дүнгээр хязгаарлагдах тул мэдээллийн агуулга эрс багасна.

г) Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд НӨАТ-өөр бүртгүүлэх борлуулалтын орлогын дүнг хассан тул үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх иргэн НӨАТ-өөр бүртгүүлж, сар бүр НӨАТ-ын бүртгэл хөтлөн тайлан ирүүлэх үүрэг хүлээсэн. Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулиар 2024 онд 8,621 иргэн НӨАТ-ын тайлан ирүүлж байсан бол, хуулийн шинэчилсэн төслөөр 2024 онд үйл ажиллагаа явуулж, ХХОАТ-ын тайланд үйл ажиллагааны орлого тайлагнасан нийт 126,240 иргэн бүгд НӨАТ-ын тайлан ирүүлэх үүрэгтэй болсон.

д) Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг цахимаар болон цаасан хэлбэрээр тайлагнах боломжтой бөгөөд 2024 оны байдлаар тайлан тушаасан бүх иргэн 100 хувь нь цахимаар тайлангаа ирүүлсэн байна.

е) мэдээллийг хүргүүлэх байгууллагын тоог багасгах боломжтой эсэх;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайланг зөвхөн татварын албанд хүргүүлдэг тул мэдээлэл хүргүүлэх байгууллагын тоо багасахгүй.

ё) нэг цэгийн үйлчилгээ бий болгох боломжтой эсэх гэх мэт;

Татварын алба татвар төлөгч хуулийн этгээдэд нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлдэг. 2024 онд үйл ажиллагаа явуулж, тайлан ирүүлсэн бүх иргэн ХХОАТ болон НӨАТ-ын тайлангаа 100 хувь цахимаар илгээсэн.

1.8. Нэмэлт зардлыг тооцох.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад тусгагдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор үйл ажиллагааны орлого бүхий иргэдийг гэрээт нягтлан бодогчоор нягтлан бодох бүртгэлээ хөтлүүлэн, тайлангаа гаргана гэж тооцсон тул татвар төлөхтэй холбоотой банкны шимтгэлийн зардлаас өөр нэмэлт зардал гарахгүй. Татварын тайлангаар төлөхөөр тооцсон татварыг шилжүүлэхэд нэг удаагийн банкны шимтгэлийн зардлыг 200₮ гэж тооцоход, нийт 518,1 мянган удаагийн шилжүүлгийн хувьд $518.1 \cdot 200₮ = 103.6$ сая төгрөгийн нэмэлт зардал гарна.

ГУРАВ.ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Төрийн байгууллагын зардал буюу улсын төсөвт үүсэх ачааллыг дараах байдлаар тооцов. Үүнд:

3.1.Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох:

Гүйцэтгэх үүрэг:

- Системд тохируулга, хөгжүүлэлт хийх;

- НӨАТсТ-өөр бүртгүүлэх болон хялбаршуулсан горимд бүртгүүлэх хүсэлт хүлээн авах, шийдвэрлэх;
- Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тайлан хүлээн авах, хянах, шаардлагатай тохиолдолд холбогдох өөрчлөлтийг татвар төлөгчөөр хийлгүүлэн залруулах;
- Нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг төсөвт төвлөрүүлэх;
- Татварын урамшуулалд олгох дүнг хянах, баталгаажуулах.

3.2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох;

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг хэрэгжүүлэхэд НӨАТсТ-ийн тоо 5 дахин, хүлээн авах тайлангийн тоо 10 дахин нэмэгдэнэ. Мөн татварын ерөнхий хуульд орсон шинэчилсэн найруулгын дагуу татвар төлөгчдөд зөвлөн туслах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой албан хаагчдын ажлын ачаалал нэмэгдэнэ.

Албан хаагчдын ажлын ачаалал нэмэгдэж байгаа хэдий ч албан хаагчдын ажлын байрны тодорхойлолт заасан чиг үүрэг, тайлан хүлээн авах, хянах, төсөвт төвлөрүүлэх чиг үүргийг гүйцэтгэх чиг үүргийг нягтруулах, нөгөө талаас татварын албаны серверийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, татварын цахим системд шаардлагатай тохируулга, хөгжүүлэлтийг хугацаа алдахгүй хийх замаар ажлын байр, орон тоог нэмэгдэхгүйгээр, одоо байгаа хүний нөөцөөр хууль заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзсэн.

3.3. Гаргах зардлыг урьдчилан тооцох;

Өнөөгийн байдлаар 1,124 (том 25, дунд 22, жижиг 233, бичил 613, хувь хүн 231) татварын улсын байцаагч НӨАТ болон бусад хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

3.3.1. хүний нөөцийн цалингийн зардал

Нэг ажилтны цалингийн зардлыг татварын албанд мөрдөж буй цалингийн сүлжээ, хувь хэмжээг баримтлан тоймлон тооцоход дараах дүн гарч байна. Ажилтны цалин болон орон тоог 2024 оны гүйцэтгэлээр авсан болно. Үүнд:

- Үндсэн цалин төрийн захиргааны албан тушаалын цалингийн сүлжээний ТЗ-7 зэрэглэлийн шатлалаар 1,539,000₮;
- Төрийн алба хаасан хугацааны нэмэгдлийг, төрийн албанд 11-15 жил ажилласан гэж үзэж 10%-ийн нэмэгдэл олгохоор;
- Зэрэг дэвийн хувьд гутгаар зэргийн дэс түшмэл гэж үзэж 17%-ийн нэмэгдэл олгохоор.

Нэг ажилтны цалингийн зардал = (үндсэн цалинг + нэмэгдлүүд)

- Сард $1,539,000₮ + 1,539,000₮ * 10\% + 1,539,000₮ * 17\% = 1,954,530.7₮$
- Жилд $1,954,530.7₮ * 12 \text{ сар} = 23,454,360.0₮$
- АО төлөх ЭМД болон НДШ $= 23,454,360.0₮ * 12,5\% = 2,931,795.0₮$

- Нэг хүний цалингийн сан /жилээр/ = 26,386,155.0₮

3.3.2. материаллаг зардал

Татварын алба 2024 онд 1,834 албан хаагчтайгаар үйл ажиллагаа явуулсан бөгөөд үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх урсгал болон хөрөнгө оруулалтын нийт 4,527,541.30 сая төгрөгийн зардал гарсан байна.

Нэг албан хаагчид ногдох материаллаг зардлыг тооцож үзвэл:

$$4,527,541.30 \text{ сая } ₮ / 1834 = 2,468,670 \text{ төгрөг}$$

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах нийт албан хаагчид ногдох материаллаг зардлыг тооцож үзвэл:

$$2,468,670.0 ₮ * 1,124 = 2,774,785.4 \text{ сая төгрөг}$$

3.3.3. Бусад зардал

Татварын албаны жилийн төсөвт зардлаас цалин хөдөлбөрийн хөлстэй холбоотой зардлыг цалингийн зардал хэсэгт, үлдэх зардлыг материаллаг зардал тооцоход хамруулан тооцсон тул хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой өөр нэмэлт зардал гарахгүй.

3.4. Зардлыг нэгтгэн тооцох;

Нийт зардал = (хүний нөөцийн зардал + материаллаг зардал + бусад зардал) × хүний нөөцийн хэрэгцээ

№	Зардлын төрөл	Албан хаагчийн тоо	Тооцоолсон дүн /мянган төгрөг/	Нийт /мянган төгрөг/
1	Цалингийн зардал	1,124	26,386.16	29,658,038.2
4	Материаллаг зардал	1,124	2,468.67	2,774,785.4
Дүн				32,432,823.6

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг хэрэгжүүлэхэд төрийн байгууллага буюу татварын албаны зүгээс нийт 32.4 тэрбум төгрөгийн зардал гаргахаар байна.

3.5. Хялбарчлах боломжийг нягталж, үр дүнг танилцуулах.

Татварын албаны серверийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, программ хангамжийн тохируулга, хөгжүүлэлтийг тухай бүрд нь, хугацаа алдалгүй хийснээр ажиллах хүчний ачааллыг бууруулах, систем гацах зэрэг сөрөг талуудыг бууруулах боломжтой.

1.6. Нэмэлт зардлыг тооцох.

Татварын хууль тогтоомжийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх, татварын цахим системийн найдвартай ажиллагааг хангахын тулд татварын албаны серверийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх шаардлага гарч байна.

№	Бараа бүтээгдхүүн	Тоо ширхэг	Үнийн дүн /сая төгрөгөөр/
1	Oracle Exadata Database Machine X11M Rack: 2x(Exadata Database Server X11M(3TB) + Chassis with 1 year support), 3x(Exadata Storage Server X11M High Capacity (HC) plus Network Fabric with 1 year support)	1	3,431.0

--oo00oo--